ҲАРБИЙ ТАЪЛИМДА ПЕДАГОГИК ШАРТ-ШАРОИТЛАРНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ УСУЛЛАРИ

Уралов Хусан Бобокулович
Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон миллий университети Ҳарбий тайёргарлик ўқув маркази катта ўқитувчиси, доцент, резервдаги подполковник.

Аннотация. Ушбу мақолада ҳарбий таълимда педагогик шарт-шароитларни такомиллаштириш усуллари ҳақида сўз боради.

Таянч сўзлар: Ҳарбий таълим, ҳарбий моддий-техник база, методик таъминлаш, ҳарбий ўқитувчилар ва инструкторларнинг малакасини ошириш, ҳарбий таълимда психологик ва ижтимоий муҳитни яхшилаш, ташкилий ишлар, амалий тайёргарлик, жисмоний тарбия.

МЕТОДЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ УСЛОВИЙ ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Уралов Хусан Бобокулович
Старший преподаватель Военно-учебного центра Hatsионального университета Узбекистана имени Мирзо Улугбека, доцент, подполковник запаса.

Аннотация. В статье рассматриваются методы совершенствования педагогических условий в военном образовании.

Ключевые слова: Военное образование, военная материально-техническая база, методическое обеспечение, повышение квалификации военных преподавателей и инструкторов, совершенствование психолого-социальной среды в военном образовании, организационная работа, практические занятия, физическое воспитание.

METHODS OF IMPROVING PEDAGOGICAL CONDITIONS IN MILITARY EDUCATION

Uralov Khusan Bobokulovich
Senior teacher of the Military Training Center of the National University of Uzbekistan named after Mirzo Ulugbek, associate professor, reserve lieutenant colonel.

Abstract. This article discusses methods for improving pedagogical conditions in military education.

Keywords: Military education, military material and technical base, methodological support, advanced training of military teachers and instructors, improvement of the psychological and social environment in military education, organizational work, practical training, physical education.

КИРИШ

Олий ҳарбий таълим муассасалари бўлажак захирадаги офицерларини тайёрлашда, педагогик шарт-шароитларини такомиллаштириш механизмлари уни стратегик захирасини тарбиялаш мактаби сифатида кўриб чиқилишини белгилайди.

Педагогик шарт-шароитларини такомиллаштиришни ривожлантириш механизмлари тизимини модернизация қилиш, жамият талаблари билан интеграция қилиш, меъёрий ҳужжатлардан, шунингдек, замонавий олий ҳарбий таълимни ривожлантириш шакллари ва усулларидан самарали фойдаланиш бўйича тадқиқотларга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Ҳарбий таълим – махсус мутахассислик талаб қиладиган таълим тизими бўлиб, у ҳарбий хизматчиларнинг назарий билимларини, амалий кўникмаларини ва касбий маҳоратларини шакллантиришга қаратилган. Ушбу таълимни самарали ташкил этиш учун **педагогик шарт-шароитларни такомиллаштириш** муҳим аҳамиятга эга. Чунки ҳарбий тайёргарлик нафақат назарий билимни, балки жисмоний ва психологик тайёргарликни ҳам ўз ичига олади.

Педагогик шарт-шароитларни такомиллаштириш бу – таълим жараёнини тўлиқ ислоҳ қилиш, инновацион педагогик ёндашувларни жорий этиш ва курсантларнинг билим олиш жараёнини самарали қилишга қаратилган тизимли ўзгаришлар мажмуасидир. Ҳарбий таълимда бу жараён қуйидаги асосий мақсадларни ўз ичига олади:

1. Ҳарбий кадрларни замонавий стандартлар асосида тайёрлаш – бугунги кунда ҳарбий мутахассислар нафақат классик уруш стратегияларини, балки кибер хавфсизлик, технологик разведка ва гибрид уруш усулларини ҳам чуқур билиши лозим.

2. Жисмоний ва психологик тайёргарликни кучайтириш – ҳарбий хизматчилар стресс ҳолатларида қарор қабул қилиш, жисмоний жиҳатдан тайёр ва юқори чидамли бўлиши керак.

3. Интерактив таълим методларини жорий этиш – симуляция ва виртуал ўқитиш тизимлари орқали курсантларнинг реал жанговар вазиятларга тайёргарлигини ошириш.

4. Халқаро стандартларга мос таълим тизимини шакллантириш – НАТО, МДҲ ва бошқа етакчи давлатларнинг ҳарбий таълим тизимлари билан интеграциялашган ўқув дастурларини жорий этиш.

5. Таълим ва амалиёт ўртасидаги боғлиқликни кучайтириш – курсантларни реал жанговар шароитларда мустақил қарор қабул қилишга ўргатиш.

Ҳарбий таълимда педагогик шарт-шароитларни такомиллаштириш ҳарбий мутахассисларни тайёрлаш жараёнини тубдан ислоҳ қилишга, замонавий таҳдидларга жавоб бера оладиган армияни шакллантиришга ва ҳарбий кучларнинг умумий самарадорлигини оширишга хизмат қилади.

Ҳарбий таълимда педагогик шарт-шароитларни такомиллаштиришнинг асосий йўналишлари:

1. Моддий-техника базани ривожлантириш

Ҳарбий таълим муассасаларида юқори сифатли таълим бериш учун замонавий моддий-техника базаси талаб этилади:

- **Интерактив ўқув хоналари ва тренажёрлар** – замонавий интерактив доскалар, симуляторлар, ҳарбий техника моделлари билан жиҳозланган ўқув хоналари.
- **Виртуал ва реал симуляция тизимлари** – аскарлар ва офицерларни реал шароитларга тайёрлаш учун симуляторлар ва виртуал ўқув муҳитларидан фойдаланиш (VR/AR технологиялари).
- **Жанговор машғулот майдонлари** – ҳарбий амалиётларга тайёргарлик кўриш учун махсус полигонлар ва тактик машғулот зоналари.
- **Ахборот технологияларини жорий этиш** – рақамли ресурслар, масофавий таълим платформалари ва маълумотлар базалари орқали таълим жараёнини такомиллаштириш.

2. Методик таъминлашни кучайтириш

Ҳарбий таълим муассасаларида педагогик методларни такомиллаштириш керак, чунки ҳарбий мутахассислар доимо янгиланиб борувчи шароитларда фаолият юритади:

- **Янги педагогик технологияларни жорий қилиш – кейс-стади, геймификация, тадқиқот асосида ўқитиш** (inquiry-based learning), амалиётга йўналтирилган таълим моделлари.
- **Таълим ва жанговор тайёргарликни интеграция қилиш** – назарий дарслар ва амалий машғулотларни уйғунлаштириш.
- **Ҳалқаро тажрибалардан фойдаланиш** – дунёдаги етакчи ҳарбий таълим моделларини ўрганиб, уларни маҳаллий шароитга мослаштириш.

- **Фанлараро ёндашув** – ҳарбий стратегия, психология, ахборот технологиялари ва бошқа соҳаларни уйғунлаштириб ўқитиш.

3. Ҳарбий ўқитувчилар ва инструкторларнинг малакасини ошириш

Ҳарбий таълимда ўқитувчиларнинг малакаси ўқув жараёнининг самарадорлигига катта таъсир кўрсатади:

- **Инструкторлар учун мунтазам малака ошириш курслари** – ҳарбий педагоглар учун халқаро стандартларга мос равишда қайта тайёрлаш дастурлари.
- **Ҳарбий психология ва педагогика бўйича махсус тренинглар** – ҳарбий хизматчиларни стрессли вазиятларда ўқитиш ва уларга руҳий тайёргарлик бериш.
- **Тажриба алмашиш дастурлари** – ҳарбий таълим соҳасидаги етакчи давлатлар (Россия, АҚШ, Хитой, Туркия ва бошқалар) билан ҳамкорликдаги курслар.
- **Инновацион ўқитиш методларини қўллаш** – интерактив ва амалий машғулотларни афзал кўриш.

4. Ҳарбий таълимда психологик ва ижтимоий муҳитни яхшилаш

Ҳарбий тайёргарликда психологик омиллар муҳим аҳамиятга эга. Кучли руҳий тайёргарлик ҳарбий хизматчиларнинг самарадорлигига таъсир қилади:

- **Жамоавий руҳни шакллантириш** – жамоавий ишлар ва ҳамкорликка асосланган ўқитиш методларини қўллаш.
- **Стрессга чидамлиликни ошириш** – махсус психологик тренинглар, симуляция асосидаги стресс ҳолатларини бошқариш машғулотлари.
- **Эмоционал барқарорлик ва қатъиятни шакллантириш** – ҳарбий хизматчиларга руҳий босим остида тез ва тўғри қарор қабул қилиш кўникмаларини ўргатиш.
- **Ижтимоий муҳитни яхшилаш** – курсантларнинг биргаликда ишлаш кўникмаларини ошириш ва уларнинг жамоада ишлаш қобилиятини ривожлантириш.

5. Ташкилий ишлар ва бошқарувни такомиллаштириш

Ҳарбий таълим тизимини самарали бошқариш таълим жараёнининг сифатини оширишга ёрдам беради:

- **Машғулотларни тизимлаштириш** – назарий ва амалий машғулотлар ўртасидаги мувозанатни таъминлаш.

- **Рақамли бошқарув тизимларини жорий қилиш** – курсантлар, офицерлар ва ўқитувчилар учун электрон журналлар, таълим платформалари, онлайн баҳолаш тизимлари.
- **Ҳарбий таълим муассасалари ўртасида ҳамкорликни кучайтириш** – турли ҳарбий академиялар, институтлар ва ихтисослашган таълим муассасалари ўртасида тажриба алмашиш.
- **Халқаро ҳамкорликни ривожлантириш** – НАТО, МДҲ ва бошқа ҳарбий иттифоқлар билан таълим соҳасида ҳамкорлик.

6. Амалий тайёргарлик ва жисмоний тарбияни такомиллаштириш

Ҳарбий таълимда назарий билимлар билан бир қаторда, амалий машғулотлар ҳам муҳим:

- **Жанговор машғулотларни реал шароитга яқинлаштириш** – ҳарбий тактикалар, қурол-яроғни ишлатиш, жанговар вазиятлар симуляцияси.
- **Жисмоний тайёргарликни кучайтириш** – югуриш, куч машқлари, жанговар ҳунарлар ва турли спорт турларини қамраб олиш.
- **Ҳарбий услубда етакчилик ва тезкор қарор қабул қилиш қобилиятини ривожлантириш** – офицерлар учун тактик ва стратегик қарор қабул қилиш машғулотлари.
- **Машғулотларнинг динамикасини ошириш** – тизимли равишда жанговор ўйинлар, тактик симуляциялар ва махсус операциялар машғулотларини ўтказиш.

Хулоса

Ҳарбий таълимда педагогик шарт-шароитларни такомиллаштириш ҳарбий мутахассисларни тайёрлаш жараёнини тубдан ислоҳ қилишга, замонавий таҳдидларга жавоб бера оладиган армияни шакллантиришга, профессионал ҳарбий кадрларни тайёрлашга ва ҳарбий кучларнинг умумий самарадорлигини оширишга хизмат қилади. Замонавий методлар, техник воситалар ва психологик тайёргарликни уйғунлаштирган ҳолда, ҳарбий таълим самарадорлигини янада ошириш мумкин.

Адабиётлар ва манбалар:

1. Clausewitz, C. von. (1832). *On War*. Princeton University Press.
2. Gray, C. S. (2005). *Another Bloody Century: Future Warfare*. London: Weidenfeld & Nicolson.
3. Dewey, J. (1916). Democracy and Education. New York: Macmillan.
4. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.

5. Bruner, J. (1966). Toward a Theory of Instruction. Harvard University Press.
6. Kolb, D. A. (1984). Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. Prentice-Hall.
7. Yakman, G. (2011). *STEM to STEAM: Recognizing the Value of Creative Skills in the Learning Process*. Journal of STEM Education.
8. Grossman, D. (1995). *On Killing: The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*. Back Bay Books.
9. Siddle, B. K. (1995). *Sharpening the Warrior's Edge: The Psychology & Science of Training*. PPCT Research Publications.